

Застосування
норм ГПК України

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВП ВС, ОП КГС, КГС
ВС (судові рішення внесені до ЄДРСР за період з січня по червень 2020)

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Позов про визнання протиправною та скасування реєстраційної дії про внесення змін до установчих документів ТОВ, зобов'язання вчинити дії щодо внесення до ЄДРЮО та ФОП запису про скасування вказаної реєстраційної дії в частині зміни складу учасників та перерозподілу часток у статутному капіталі. **ВП ВС зазначає, що** позовна заява мотивована незгодою позивачів із прийнятим державним реєстратором рішенням про реєстрацію внесення змін до установчих документів юридичної особи в частині зміни складу учасників та перерозподілу часток у статутному капіталі ТОВ. Отже, звернення до суду із цим позовом не зумовлене необхідністю захисту прав позивачів у сфері публічно-правових відносин, що унеможливує розгляд цієї справи в порядку адміністративного судочинства. З огляду на зміст заявлених позовних вимог цей спір **підлягає вирішенню за правилами господарського судочинства.**

ВП ВС від 18.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89083012>

Зважаючи на встановлені обставини справи, та враховуючи положення п.1 ч. 1 ст. 20 ГПК України, суди посилаючись на те, що спір щодо правочину, укладеного для забезпечення виконання основного зобов'язання, належить до юрисдикції господарського суду лише тоді, якщо сторонами основного зобов'язання є тільки юридичні особи та (або) фізичні особи-підприємці, а у даному спорі стороною основного зобов'язання є фізична особа, отже, дійшли до обґрунтованих висновків, що вказаний спір слід розглядати за правилами цивільного судочинства.

КГС ВС від 14.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86933368>

Позов ФО до Банку в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів ФО про визнання припиненим зобов'язання за укладеними нею кредитним договором та іпотекою - в кредитному договорі відображено статус позивачки як ФОП, а договір іпотеки містить вказівку про підписання його ФО, не зазначаючи про статус іпотекодавця як суб'єкта господарювання. ВП ВС зазначає, що спір про виконання позичальником - фізичною особою - підприємцем господарського кредитного договору, господарське зобов'язання за яким забезпечене іпотекою комерційної нерухомості такого позичальника належить до юрисдикції господарських судів. Лише та обставина, що фізична особа - підприємець не відобразила наявність у неї такого статусу в тексті укладеного договору, не змінює характеру набутих нею прав та обов'язків як таких, що виникли з господарських правовідносин, якщо такі правовідносини мають ознаки здійснення їх у межах господарської діяльності.

ВП ВС від 07.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89180559>

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Позов ФО, яка вважає себе учасником ТОВ з часткою у статутному капіталі товариства до ФО, яка на момент звернення з позовом до суду володіла цією часткою про її витребування. ВП ВС зазначає, що у цій справі спір виник між фізичною особою, яка вважає себе учасником ТОВ з часткою у статутному капіталі товариства у розмірі 75,97 %, і фізичною особою, яка на момент звернення з позовом до суду володіла цією часткою відповідно до даних ЄДРЮО ФО та ГФ. Вирішення такого спору впливає на можливість особи здійснювати свої корпоративні права, що засвідчуються спірною часткою, впливає на склад учасників товариства, а тому спір є корпоративним, відповідно підлягає вирішенню в порядку господарського судочинства.

ВП ВС від 04.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89083214>

Суб'єктний склад сторін правочинів, укладених для забезпечення виконання основного зобов'язання, не має значення для визначення юрисдикції господарського суду. До юрисдикції господарських судів належать справи у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання основного зобов'язання, якщо сторонами цього основного зобов'язання є юридичні особи та (або) фізичні особи - підприємці. У цьому випадку суб'єктний склад сторін правочинів, укладених для забезпечення виконання основного зобов'язання, не має значення для визначення юрисдикції господарського суду щодо розгляду відповідної справи. *Аналогічний правовий висновок викладено в постановках ВП ВС від 02.10.2018 у справі № 910/1733/18 та від 19.03.2019 у справі № 904/2526/18.*

КГС ВС від 19.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89482873>

У даній справі позивач - суб'єкт господарювання (орендар) звернувся до суду з позовом до відповідача - органу місцевого самоврядування (орендодавця), який здійснює повноваження власника земельної ділянки з вимогою про поновлення договору оренди земельної ділянки, яка надана для обслуговування пляжу, тобто щодо зміни правочину в господарській діяльності. Відтак, як за суб'єктним складом сторін спірних правовідносин, так і за предметом спору ця справа **підлягає розгляду за правилами господарського судочинства.**

ВП ВС від 26.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89825064>

Учасники СУДОВОГО процесу (заміна неналежного відповідача ст. 48)

За власною ініціативою суд не може залучити до участі в справі співвідповідача або замінити первісного відповідача належним відповідачем. Пред'явлення позову до неналежного відповідача не є підставою для закриття провадження у справі. За результатами розгляду справи суд відмовляє у позові до неналежного відповідача (наведену правову позицію викладено у постанові ВП ВС від 11.09.2019 у справі №910/7122/17). Оскільки позивач із клопотанням про заміну неналежного відповідача чи залучення співвідповідача до суду не звертався, суд першої інстанції питання щодо заміни неналежного відповідача чи залучення співвідповідача - міськради у порядку ст.48 ГПК України, не вирішував, то у суду відсутні підстави для задоволення позову за рахунок неналежного відповідача.

КГС ВС від 03.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87962924>

Визначення відповідача (відповідачів), предмета та підстав спору є правом позивача. Натомість встановлення належності відповідача (відповідачів) й обґрунтованості позову - обов'язком суду, який виконується під час розгляду справи. Згідно з частинами 1, 2 ст.48 ГПК України суд першої інстанції має право за клопотанням позивача до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання, залучити до участі у ній співвідповідача. Якщо позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, суд до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання, за клопотанням позивача замінює первісного відповідача належним відповідачем, не закриваючи провадження у справі. Вирішення питання щодо заміни належного відповідача здійснюється лише під час розгляду справи в суді першої інстанції до початку розгляду справи по суті. Однак за власною ініціативою суд не може залучити до участі в справі співвідповідача або замінити первісного відповідача належним відповідачем. Пред'явлення позову до неналежного відповідача не є підставою для закриття провадження у справі. За результатами розгляду справи суд відмовляє у позові до неналежного відповідача (наведену правову позицію викладено у постанові ВП ВС від 11.09.2019 у справі № 910/7122/17).

КГС ВС від 03.03.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/87962924>

Частиною 2 ст. 48 ГПК України встановлено, що якщо позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, суд до закінчення підготовчого провадження, а у разі розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження - до початку першого судового засідання, за клопотанням позивача замінює первісного відповідача належним відповідачем, не закриваючи провадження у справі. Отже, заміна відповідача у справі може бути здійснена виключно за клопотанням позивача, в той час як суд позбавлений можливості здійснити заміну відповідача за власною ініціативою (навіть якщо суд встановить, що позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом). Таким чином, встановивши, що подано позов не до тієї особи, яка повинна відповідати за позовом, та позивачем не заявлено клопотання про заміну первісного відповідача належним відповідачем, то суд апеляційної інстанції дійшов правомірного висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог до неналежного відповідача.

КГС ВС від 21.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88885791>

Треті особи, які не заявляють самотійних вимог на предмет спору (ст.50 ГПК України)

Покладення на третіх осіб, які не заявляють самотійних вимог на предмет спору, будь-яких матеріально-правових обов'язків, а також установлення чи захист їх прав і, в такий спосіб, винесення рішення або ухвали суду про права чи обов'язки цих третіх осіб **є неможливим**. Вирішуючи спір, суд має перевірити наявність в особи, яка звертається з позовом, порушеного права чи охоронюваного законом інтересу, на захист якого подано цей позов, з'ясувати, у чому полягає порушення цих прав та інтересів. При цьому відсутність факту порушення права особи є підставою для відмови в позові, оскільки захисту підлягають саме порушене (оспорюване) право та інтерес. Треті особи, які не заявляють самотійних вимог щодо предмета спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження, у разі коли рішення у справі може вплинути на їхні права або обов'язки щодо однієї із сторін (ч.1 ст.50 ГПК України).

КГС ВС від 06.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87426689>

Не допускається покладення на третіх осіб, які не заявляють самотійних вимог на предмет спору, будь-яких матеріально-правових обов'язків, тобто судові рішення не має бути прийняте про права чи обов'язки таких осіб.

КГС ВС від 30.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87559668>

Відмовляючи у задоволенні клопотання позивача про залучення до участі у справі у якості третьої особи, яка не заявляє самотійних вимог щодо предмета спору на стороні позивача Міністерства інфраструктури України, з підстав його необґрунтованості, апеляційний суд не врахував, що межі перегляду справи в суді апеляційної інстанції, встановлені ст. 269 ГПК України, а також ч. 1 ст. 50 ГПК України, виключають можливість залучення третіх осіб, які не заявляють самотійних вимог на предмет спору на стадії апеляційного перегляду рішення по суті спору, з огляду на що мав залишити його без розгляду на підставі положень статті 118 ГПК України.

КГС ВС від 08.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88814689>

Представництво в суді (ст.56-61 ГПК України)

Жодна норма ЗУ "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" не встановлює, що в довіреності, виданій на ім'я фізичної особи - адвоката, обов'язково зазначається про те, що такий представник є саме адвокатом. Не містить таких вимог ні ГПК України, ні ЦК України, яким врегульовано питання представництва за довіреністю. В зазначеному аспекті важливим є, щоб особа, яка здійснює представництво за довіреністю, мала статус адвоката та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Тоді як довіреність визначає лише повноваження адвоката, межі наданих представникові прав та перелік дій, які він може вчиняти для виконання доручення. Наявність статусу адвоката і отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю є достатнім для здійснення представництва за довіреністю, незалежно від дати видачі такої довіреності і зазначеного в ній статусу представника.

КГС ВС від 28.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87329894>

Твердження скаржника про те, що представник, який підписував позовну заяву в даній справі, а також представники, які брали участь у судових засіданнях під час її розгляду, не набули права на заняття адвокатською діяльністю, оскільки відомості щодо них не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України, спростовується тим, що для підтвердження повноважень адвоката в господарському процесі ні ГПК України, ані Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" не вимагається доведення факту включення відповідних осіб до Єдиного реєстру адвокатів України, а повноваження адвоката підтверджуються свідоцтвом на право на заняття адвокатською діяльністю та посвідченням адвоката України. Крім того, скаржником не надано доказів припинення права поіменованих осіб на заняття адвокатською діяльністю у передбаченому законом порядку.

КГС ВС від 18.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87683020>

Відповідно до підпункту 11 пункту 161 Розділу XV "Перехідні положення" Конституції України з дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" представництво відповідно до пункту 3 ч.1 ст.131-1 та ст.131-2 цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції - з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції - з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року. Таким чином, представництво інтересів відповідача у цій справі може здійснювати адвокат або керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту). До матеріалів справи долучено Положення про Відділ, затвердженого наказом начальника Північного територіального, витяг з наказу. Пунктом 14 Положення про Відділ в новій редакції передбачено, що виконавчим органом, уповноваженим представляти інтереси Відділу в судах загальної юрисдикції (першої, апеляційної та касаційної інстанцій та у Верховному Суді) є юрисконсультки Відділу. Враховуючи викладене, Суд доходить висновку, що у суду апеляційної інстанції були відсутні підстави, визначені п.1 ч.5 статті 260 ГПК України, для повернення апеляційної скарги.

КГС ВС від 22.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88885781>

Докази (ст.73 ГПК України)

Невирішення судом апеляційної інстанції питання про прийняття чи відмову у прийнятті додатково поданих доказів є порушенням цим судом норм процесуального права та підставою для направлення справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції. Доводи касаційної скарги про те, що подані відповідачем докази не були досліджені судом апеляційної інстанції, а обґрунтування судом відмови у їх прийнятті - відсутнє, підтверджуються матеріалами справи, і є підставою для скасування оскарженої постанови апеляційного господарського суду, у зв'язку з порушенням норм процесуального права, що вплинуло на встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи.

КГС ВС від 21.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87086757>

17.10.2019 набув чинності Закон України № 132-ІХ від 20.09.2019, яким було, зокрема внесено зміни до ГПК України змінено назву статті 79 ГПК з "Достатність доказів" на нову - "Вірогідність доказів" та викладено її у новій редакції, фактично впровадивши в господарський процес стандарт доказування "вірогідності доказів". Стандарт доказування "вірогідності доказів", на відміну від "достатності доказів", підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надає позивач та відповідач. Тобто, з введенням в дію нового стандарту доказування необхідним є не надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати їх саме ту кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається більш вірогідним, ніж протилежний (постанови КГС ВС від 02.10.2018 у справі № 910/18036/17, від 23.10.2019 у справі № 917/1307/18, від 18.11.2019 у справі № 902/761/18, від 04.12.2019 у справі № 917/2101/17). Аналогічний стандарт доказування застосовано ВП ВС у постанові від 18.03.2020 у справі № 129/1033/13-ц.

КГС ВС від 25.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90205664>

Правовий аналіз ст.ст.88,89 ГПК України свідчить про те, що передумовою для виклику свідка для допиту є суперечливість обставин, викладених свідком у заяві, іншим доказам, або у разі наявності у суду сумнівів щодо їх змісту, достовірності чи повноти. Не взявши до уваги як недостовірні та недостатні показання свідка, що містяться в письмовій заяві, без його допиту в судовому засіданні, з тих мотивів, що останній є зацікавленою особою у справі і такі показання не спростовують висновки почеркознавчої експертизи, судом першої інстанції, не дотримано вимог ст.104 ГПК України, згідно яких висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими ст.86 ГПК України.

КГС ВС від 23.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87204462>

Докази (ст.73 ГПК України)

Необхідність доводити обставини, на які учасник справи посилається як на підставу своїх вимог і заперечень в господарському процесі, є складовою обов'язку сприяти всебічному, повному та об'єктивному встановленню усіх обставин справи, що передбачає, зокрема, подання належних доказів, тобто таких, що підтверджують обставини, які входять у предмет доказування у справі, з відповідним посиланням на те, які обставини цей доказ підтверджує. Суд звертається до власної правової позиції, наведеної у постановках ВС від 05.02.2019 у справі № 914/1131/18, від 26.02.2019 у справі № 914/385/18, від 10.04.2019 у справі № 904/6455/17, від 05.11.2019 у справі 915/641/18, від 13.01.2020 у справі № 908/510/19.

КГС ВС від 04.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87559663>

Щодо подання доказів в апеляційній інстанції За змістом ч.ч. 3, 8 ст. 80 та ч. 3 ст. 269 ГПК України відповідач повинен подати суду відповідні докази разом з поданням відзиву. Докази, не подані у встановлений законом або судом строк, до розгляду судом не приймаються, крім випадку, коли особа, яка їх подає, обґрунтувала неможливість їх подання у вказаний строк з причин, що не залежали від неї. Докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього. Таким чином, встановивши, що відповідач в порушення вимог ст.ст. 80 та 269 ГПК України, не подав вказаний доказ до суду першої інстанції без поважних на це причин, апеляційний суд дійшов правомірного висновку про відсутність у нього підстав оцінювати такий доказ

КГС ВС від 11.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87711818>

Згідно з частинами 4, 7 ст.75 ГПК України обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, крім встановлених рішенням третейського суду, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини. Правова оцінка, надана судом певному факту при розгляді іншої справи, не є обов'язковою для господарського суду. Дійсно, преюдиціальність - це обов'язковість фактів, установлених судовим рішенням, що набрало законної сили в одній справі для суду при розгляді інших справ. Преюдиціально встановлені факти не підлягають доказуванню, оскільки вони вже встановлені у рішенні суду і немає необхідності встановлювати їх знову, тобто піддавати сумніву істинність і стабільність судового акта, який вступив у законну силу. Суть преюдиції полягає у неприпустимості повторного розгляду судом одного й того ж питання між тими ж сторонами. Правило про преюдицію спрямовано не лише на заборону перегляду фактів і правовідносин, які встановлені в судовому акті, що вступив у законну силу. Вони також сприяють додержанню процесуальної економії в новому процесі. У випадку преюдиціального установлення певних обставин особам, які беруть участь у справі (за умови, що вони брали участь у справі при винесенні преюдиціального рішення), не доводиться витрачати час на збирання, витребування і подання доказів, а суду - на їх дослідження та оцінку. Усі ці дії вже здійснювалися у попередньому процесі, і їхнє повторення було б не лише недоцільним, але й неприпустимим з точки зору процесуальної економії.

КГС ВС від 03.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87962915>

Докази (ст.73 ГПК України)

Алгоритм та порядок встановлення фактичних обставин кожної конкретної справи не є типовим та залежить, насамперед, від позиції сторін спору, а також доводів і заперечень, якими вони обґрунтовують свою позицію. Всі юридично значущі факти, які складають предмет доказування, що формується, виходячи з підстав вимог і заперечень сторін та норм матеріального права. Підстави вимог і заперечення осіб, які беруть участь у справі, конкретизують предмет доказування у справі, який може змінюватися в процесі її розгляду (аналогічна правова позиція викладена у постанові ОП ВС від 05.07.2019 зі справи № 910/4994/18).

КГС ВС від 18.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88277310>

Для застосування факсимільного підпису для оформлення правочинів, вчинення інших господарських операцій необхідна письмова згода сторін, яка може виражатись, зокрема, в укладеній між сторонами письмовій угоді, в якій погоджується використання факсиміле і зразки справжнього та факсимільного підписів посадових осіб або представників сторін договору чи іншого документа. Саме таким способом закріплюється юридична сила факсиміле як особистого підпису, і засвідчені ним документи вважатимуться укладеними відповідно до вимог законодавства. Водночас, сторонами у Договорі письмової згоди щодо використання факсиміле на первинних документах досягнуто не було, а окрема угода не укладалась.

КГС ВС від 28.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89008733>

ВС зазначає, що суди попередніх інстанцій, надавши оцінку всім наявним у матеріалах справи доказам, дійшли висновку, що надані позивачем роздруковані електронного листування не можуть вважатись електронними документами (копіями електронних документів), оскільки не відповідають вимогам статей 5, 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», та не є належними доказами у справі. При цьому судами встановлено відсутність будь-яких доказів того, що копії договору та видаткової накладної, електронні листи, скріншоти яких наявні в матеріалах справи, створювалися у порядку, визначеному Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг», та що вони підписувалися електронним цифровим підписом уповноваженою на те особою (з можливістю ідентифікувати підписантів договору), який є обов'язковим реквізитом електронного документа. Такі обставини унеможливають ідентифікацію відправника повідомлення, а зміст такого документа не захищений від внесення правок та викривлення.

КГС ВС від 16.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88244984>

Експертиза (ст.ст.99, 104 ГПК України)

КГС ВС вказує, що враховуючи положення ст.99 ГПК України, суд апеляційної інстанції правомірно відхилив клопотання про призначення судової бухгалтерської експертизи, оскільки, для розрахунку пені (0,1 % за кожний день прострочення) та штрафу (7%) по 5 видаткових накладних застосування спеціальних знань не потрібне.

КГС ВС від 27.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89084689>

При вирішенні господарських спорів може бути досліджений і висновок судової експертизи, яку було проведено в межах провадження з іншої справи, в тому числі цивільної, кримінальної, адміністративної. Висновок судової експертизи, яку було проведено в межах провадження з іншої справи оцінюється господарським судом у вирішенні господарського спору на загальних підставах як доказ зі справи, за умови, що цей висновок містить відповіді на питання, які виникають у такому спорі, і поданий до господарського суду в належним чином засвідченій копії. Така ж правова позиція щодо можливості використання в господарському судочинстві висновку експерта, наданого в межах кримінального провадження, викладена в постанові ВП ВС від 19.11.2019 у справі №918/204/18. 3

КГС ВС від 30.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89008550>

Верховний Суд зазначає, що обгрунтована і мотивована відмова суду у задоволенні клопотання учасника справи про призначення експертизи, у розумінні ст.74 ГПК України, не може вважатися обмеженням у поданні доказів учасником справи суду з огляду на засади господарського судочинства, які закріплені у ст.2 ГПК України (зокрема, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін, диспозитивність).

КГС ВС від 28.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89539144>

Строки (ст.113-119 ГПК України)

Норми ГПК України не містять заборони на продовження судом апеляційної інстанції строків для подання відзиву на апеляційну скаргу, тому у суду касаційної інстанції відсутні підстави для скасування оскаржуваних судових рішень з цих причин.

КГС ВС від 24.12.2019

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86619049>

За приписами статті 119 ГПК України суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення. Встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду. Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку, встановленого законом, розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущено строк, а заява про продовження процесуального строку, встановленого судом, - судом, який встановив строк, без повідомлення учасників справи. Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подані заява, скарга, документи тощо), стосовно якої пропущено строк. Зі змісту наведеної норми випливає, що за заявою учасника може бути продовжений тільки строк, який встановлений судом і який не сплив на час звернення учасника справи із заявою. Процесуальний строк може бути продовжений також з ініціативи суду. Аналогічний правовий висновок викладено в постанові ОП КГС від 03.12.2018 у справі №904/5995/16.

КГС ВС від 28.12.2019
<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86717260>

З огляду на визначений процесуальним законом алгоритм оцінка судом наведених скаржником причин пропуску процесуального строку та предмет їх поважності (або неповажності), з урахуванням у тому числі поданих своєчасно заперечень інших учасників справи, відбувається на етапі перевірки відповідності поданої апеляційної скарги вимогам процесуального законодавства, за результатами чого суд приймає рішення про відкриття або відмову у відкритті апеляційного провадження за такою апеляційною скаргою. Положення частин 11, 13 ст.176 ГПК України, на які послався суд апеляційної інстанції в якості правової підстави для залишення скарги спочатку без руху, а потім без розгляду, стосуються виявлених судом першої інстанції після відкриття провадження у справі недоліків позовної заяви, серед яких відсутні вимоги щодо процесуального строку.

КГС ВС від 22.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87129069>

Строки (ст.113-119 ГПК України)

Переоцінка встановлених судом апеляційної інстанції обставин, на підставі яких прийнято рішення про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення та долучення до матеріалів справи нових доказів, не входить до компетенції Верховного Суду в силу положень ст.300 ГПК України. При цьому суд касаційної інстанції враховує, що вирішення судом апеляційної інстанції клопотань про поновлення скаргнику строку на апеляційне оскарження рішення та долучення до матеріалів справи нових доказів, не поданих стороною до суду першої інстанції, перебуває в межах дискреційних повноважень апеляційного господарського суду, на розгляд якого надійшли такі клопотання.

КГС ВС від 15.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87150761>

Відповідно до ч. 7 ст. 197 ГПК України у клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання.

Положеннями ч. 1 ст. 113, ст. 115, ч. 1 ст. 116 ГПК України визначено, що строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені, - встановлюються судом. Строки, встановлені законом або судом, обчислюються роками, місяцями і днями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, яка повинна неминуче настати. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок.

Отже, призначення справи у судове засідання в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду є можливим лише за умови подання такого клопотання до суду не пізніше ніж за п'ять днів до відповідного судового засідання.

КГС ВС від 03.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88210930>

Перевіряючи матеріали справи в частині прийняття відзиву на касаційну скаргу колегія суддів зазначає, що відповідно до ч. 1 ст. 119 ГПК України поновленим може бути процесуальний строк, встановлений законом. У ч. 4 ст. 294 ГПК України визначено, що в ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначається строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу. Таким чином, строк на подання відзиву на касаційну скаргу встановлюється не законом, а судом, а тому може бути продовженим, а не поновленим. Відповідно до ч. 2 ст. 119 ГПК України, встановлений судом процесуальний строк може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду. Оскільки зазначене клопотання подане поза межами встановленого строку разом з відзивом, колегія суддів не вбачає підстав для його задоволення. За таких обставин, відзив на касаційну скаргу, відповідно до ч. 2 ст. 118 ГПК України, залишається без розгляду як такий, що поданий після закінчення встановленого судом процесуального строку.

КГС ВС від 23.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90025216>

Надсилання судової кореспонденції ст.120 ГПК України)

КГС, здійснивши аналіз статей 120, 242 ГПК України, пунктів 11, 17, 99, 116, 117 Правил надання послуг поштового зв'язку затверджені постановою КМУ від 05.03.2009 № 270, дійшов висновку, що у разі якщо ухвалу про вчинення відповідної процесуальної дії або судове рішення направлено судом рекомендованим листом за належною поштовою адресою, яка була надана суду відповідною стороною, за відсутності відомостей у суду про наявність у такої сторони інших засобів зв'язку та/або адреси електронної пошти, необхідність зазначення яких у процесуальних документах передбачена ст. ст. 162, 165, 258, 263, 290, 295 ГПК України, і судовий акт повернуто підприємством зв'язку з посиланням на відсутність (вибуття) адресата, відмову від одержання, закінчення строку зберігання поштового відправлення тощо, то необхідно вважати, що адресат повідомлений про вчинення відповідної процесуальної дії або про прийняття певного судового рішення у справі.

КГС ВС від 13.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86906221>

Сам лише факт не отримання стороною справи кореспонденції, якою суд, з дотриманням вимог процесуального закону, надсилав копії судових рішень (ухвали у даному випадку) за належною адресою, самостійно зазначеною позивачем у позовній заяві, та яка повернулася в суд у зв'язку із закінченням терміну зберігання, тобто неотриманням адресатом, не може вважатися неналежним повідомленням сторони про час та місце судового розгляду, оскільки зумовлена не об'єктивними причинами, а суб'єктивною поведінкою сторони щодо отримання кореспонденції, яка надходила на його адресу. Колегія суддів звертає увагу на те, що вжиття заходів для прискорення процедури розгляду є обов'язком не тільки для держави, а й усіх осіб, які беруть участь у справі.

КГС ВС від 29.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87478673>

Надсилаючи ухвалу суду з позначкою «Судова повістка», суд апеляційної інстанції не врахував того, що фактично Підприємцю надсилається ухвала про залишення апеляційної скарги без руху (судове рішення), а не судова повістка, у зв'язку з чим таке поштове відправлення мало зберігатися протягом одного місяця, а не п'ять днів. Отже, строк протягом якого було повернуто поштове відправлення з ухвалою про залишення апеляційної скарги Підприємця без руху, не відповідає критерію розумності щодо отримання такого поштового відправлення скаргником.

КГС ВС від 16.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88814764>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України)

При зверненні з позовною заявою Підприємство просило скасувати пункти 1 та 2 Рішення Антимонопольного комітету України, тобто фактично Підприємство просило скасувати оскаржуване рішення в частині, що стосується Підприємства, а, отже, при зверненні з позовною заявою судовий збір мав сплачуватися як за одну вимогу немайнового характеру.

КГС ВС від 21.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87086261>

ВС зауважує, що лише висновок суду першої інстанції про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково свідчить про вирішення спору по суті розглянутих вимог. Натомість, у тому випадку, коли в резолютивній частині судового рішення зазначається про закриття провадження у справі щодо частини із заявлених вимог у зв'язку з відсутністю предмету спору, спір по суті у відповідній частині не вирішується, навіть якщо розгляд справи по суті закінчується ухваленням рішення суду, без постановлення відповідної ухвали, як окремого процесуального документа. Відповідно, у такому разі (закриття провадження у справі щодо частини із заявлених вимог у резолютивній частині рішення) норма ч.9 ст.129 ГПК України, яка передбачає, що у випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору, не застосовуються і не може бути підставою для стягнення з відповідача на користь позивача судового збору у повному обсязі, в тому числі і щодо частини із заявлених вимог, за якою провадження було закрито. ВС підкреслює, що у зазначеній нормі ГПК йдеться про здійснення розподілу судових витрат між сторонами у справі у разі вирішення спору по суті. Водночас, така норма не застосовується, якщо ЗУ "Про судовий збір" у такому випадку передбачає повернення судового збору з Державного бюджету України. Зокрема, у п.5 ч.1 ст.7 цього Закону прямо встановлено, що сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила за ухвалою суду в разі закриття (припинення) провадження у справі (крім випадків, якщо провадження у справі закрито у зв'язку з відмовою позивача від позову і така відмова визнана судом), у тому числі в апеляційній та касаційній інстанціях. Тобто, при закритті провадження з підстав відсутності предмета спору судовий збір, сплачений за такими вимогами, повертається позивачеві з державного бюджету, а не з відповідача і таке питання повинно бути вирішено судом.

КГС ВС від 19.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87838345>

Позовні вимоги про звернення стягнення на іпотечне майно мають вартісну оцінку, носять майновий характер і розмір ставок судового збору за їх подання визначається за вимогами ст.4 ЗУ «Про судовий збір», виходячи з розміру грошових вимог позивача, на задоволення яких спрямовано позов. Відповідно до п.2 ч.2 ст.4 ЗУ «Про судовий збір» (у редакції чинній на час звернення з позовом) за подання до господарського суду позовної заяви майнового характеру ставка судового збору встановлюються у розмірі 2 відсотки ціни позову, але не менше 1,5 розміру мінімальної заробітної плати та не більше 60 розмірів мінімальних заробітних плат.

КГС ВС від 21.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89395799>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України)

Позов про зобов'язання вчинити дії-б немайнових вимог. Позовні вимоги про зобов'язання відповідачів вчинити певні дії свідчать про їх немайновий характер, а тому судовий збір слід сплачувати з урахуванням положень ч.3 ст.6 Закону України "Про судовий збір" за б немайнових вимог.

КГС ВС від 16.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88210938>

Відповідно до приписів ст.123 ГПК України судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати: на професійну правничу допомогу; пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертизи; пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; пов'язані з вчиненням інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи або підготовки до її розгляду. Водночас подання відзиву на касаційну скаргу є правом, а не обов'язком, особи, яка добровільно, виходячи з власних інтересів, його використовує. З огляду на викладене, суд дійшов до висновку, що у задоволенні вимоги про розподіл судових витрат, пов'язаних з надсиланням копій відзиву учасникам справи, слід відмовити.

КГС ВС від 19.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87735367>

Закон вимагає зазначити в ухвалі точну суму судового збору, яку необхідно сплатити, лише у разі сплати скаржником судового збору не у встановленому законом розмірі, а у меншому розмірі, тобто, у разі недоплати.

В силу положень частини 1 статті 3 ЗУ «Про судовий збір» судовий збір справляється, зокрема, за подання до суду апеляційної касаційної скарги на судові рішення, розмір якого обумовлено у п. 4 ч. 2 ст. 4 Закону та становить 150 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні позовної заяви. При цьому, відповідно до частини 4 статті 6 Закону, якщо скаргу (заяву) подано про перегляд судового рішення в частині позовних вимог (сум, що підлягають стягненню за судовим рішенням), судовий збір за подання скарги (заяви) вираховується та сплачується лише щодо перегляду судового рішення в частині таких позовних вимог (оспорюваних сум).

КГС ВС від 14.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88749296>

Судові витрати (витрати на правничу допомогу ст.126 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК)

Під час вирішення питання про розподіл судових витрат господарський суд за наявності заперечення сторони проти розподілу витрат на адвоката або з власної ініціативи, керуючись критеріями, що визначені частинами 5-7, 9 ст.129 ГПК України, може не присуджувати сторони, на користь якої ухвалено судове рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу. У такому випадку суд, керуючись частинами 5-7, 9 ст.129 зазначеного Кодексу, відмовляє сторони, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні понесених нею на правову допомогу повністю або частково, та відповідно не покладає такі витрати повністю або частково на сторону, не на користь якої ухвалено рішення. При цьому, в судовому рішенні суд повинен конкретно вказати, які саме витрати на правову допомогу не підлягають відшкодуванню повністю або частково, навести мотивацію такого рішення та правові підстави для його ухвалення. Зокрема, вирішуючи питання розподілу судових витрат, господарський суд має враховувати, що розмір відшкодування судових витрат, не пов'язаних зі сплатою судового збору, не повинен бути непропорційним до предмета спору. У зв'язку з наведеним суд з урахуванням конкретних обставин, зокрема ціни позову, може обмежити такий розмір з огляду на розумну необхідність судових витрат для конкретної справи. Така правова позиція викладена у постанові ОП КГС від 06.12.2019 у справі № 910/353/19.

КГС ВС від 11.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87559741>

Суд касаційної інстанції зазначає, що право суду застосувати приписи ч.9 ст.129 ГПК України можливе за наявності таких умов: 1) вирішення судом спору по суті; 2) встановлення судом одного із таких випадків: - зловживання стороною чи її представником процесуальними правами; - спір виник внаслідок неправильних дій сторони. Як вбачається з матеріалів справи, розгляд справи в суді апеляційної інстанції відбувся внаслідок подання РВ ДВС апеляційної скарги на ухвалу господарського суду, яка прийнята за результатами розгляду скарги на дії та бездіяльність державного виконавця. Розгляд скарги на дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця та прийняття за наслідками такого розгляду відповідної ухвали, спір по суті не вирішується.

Враховуючи викладене, суд апеляційної інстанції помилково застосував у даному випадку приписи ч.9 ст.129 ГПК України.

КГС ВС від 02.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88556087>

Відповідно до ч.4 статті 46 ГПК України у разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею. Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною третьою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв'язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження - після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи. Зазначеною нормою ГПК України не передбачено обмежень щодо права сторони на подання клопотання про зменшення розміру судових витрат при новому розгляді справи. Таким чином, апеляційний господарський суд дійшов обґрунтованого висновку про те, що **судом першої інстанції було правомірно прийнято до розгляду клопотання позивачів про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу при новому розгляді заяви відповідача про компенсацію судових витрат.**

КГС ВС від 07.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88674081>

Судові витрати (витрати на правничу допомогу ст.126 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК)

У разі недотримання вимог ч.4 ст.126 ГПК України суду надано право зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, лише за клопотанням іншої сторони. При цьому, обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, що підлягають розподілу між сторонами (ч.ч.5-6 ст.126 ГПК України). Водночас під час вирішення питання про розподіл судових витрат господарський суд за наявності заперечення сторони проти розподілу витрат на адвоката або з власної ініціативи, керуючись критеріями, що визначені частинами 5-7, 9 ст.129 ГПК України, може не присуджувати стороні, на користь якої ухвалено судове рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу. У такому випадку суд, керуючись частинами 5-7, 9 ст.129 зазначеного Кодексу, відмовляє стороні, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні понесених нею на правову допомогу повністю або частково, та відповідно не покладає такі витрати повністю або частково на сторону, не на користь якої ухвалено рішення.

КГС ВС від 08.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88749276>

Випадки, за яких суд може відступити від загального правила розподілу судових витрат, унормованого ч.4 ст.129 ГПК України, визначені також положеннями частин 6, 7, 9 ст.129 цього Кодексу. Зважаючи на наведені положення законодавства, у разі недотримання вимог ч.4 ст.126 ГПК України суду надано право зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, лише за клопотанням іншої сторони. При цьому, обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, що підлягають розподілу між сторонами (частини 5-6 ст.126 ГПК України). Водночас під час вирішення питання про розподіл судових витрат господарський суд за наявності заперечення сторони проти розподілу витрат на адвоката або з власної ініціативи, керуючись критеріями, що визначені частинами 5-7, 9 статті 129 ГПК України, може не присуджувати стороні, на користь якої ухвалено судове рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу. При цьому, в судовому рішенні суд повинен конкретно вказати, які саме витрати на правову допомогу не підлягають відшкодуванню повністю або частково, навести мотивацію такого рішення та правові підстави для його ухвалення.

КГС ВС від 29.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89008786>

Слід зазначити, що в силу положень ч. 13 ст. 129 ГПК України судові витрати третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, стягуються на її користь із сторони, визначеної відповідно до вимог цієї статті, залежно від того заперечувала чи підтримувала така особа заявлені позовні вимоги.

При цьому, для вирішення питання щодо компенсації судових витрат на користь третьої особи не має значення порядок залучення такої третьої особи до участі у справі, оскільки визначальну роль має факт їх понесення.

Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги (ч.3 ст.126 ГПК України).

КГС ВС від 10.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89966412>

Заходи забезпечення позову (ст.ст.137,139 ГПК України)

У частині 1 ст.139 ГПК України визначено загальні вимоги до заяви про забезпечення позову, серед яких відсутні вимоги щодо зазначення усіх учасників судового процесу, окрім власне заявника та його ідентифікаційних даних.

КГС ВС від 10.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86880098>

КГС ВС зазначає, що забезпечення позову - це сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог. Водночас заходи забезпечення позову застосовуються господарським судом як засіб запобігання можливим порушенням майнових прав чи охоронюваних законом інтересів особи і має на меті гарантувати реальне виконання рішення суду. Тобто забезпечення позову має тимчасовий характер, спрямований саме на гарантування виконання майбутнього рішення господарського суду, та має бути скасований господарським судом у разі, якщо потреба у такому забезпеченні відпала з певних причин. Згідно з частинами дев'ятою, десятою ст.145 ГПК України у випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або у випадку ухвалення рішення щодо повної відмови у задоволенні позову суд у відповідному судовому рішенні зазначає про скасування заходів забезпечення позову. **Вжиті судом заходи забезпечення позову зберігають свою дію до набрання законної сили судовим рішенням.**

КГС ВС від 28.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87891117>

Незазначення суддею в ухвалі мотивів, якими керувався суд, задовольняючи заяву про застосування заходів забезпечення позову, слід кваліфікувати як дисциплінарний проступок, передбачений пунктом 4 частини першої статті 106 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII в редакції, чинній на час постановлення ухвали, а саме допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, внаслідок грубої недбалості порушення прав людини і основоположних свобод.

ВП ВС від 06.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87951262>

Зустрічний позов (ст.180 ГПК України)

У відзиві ТОВ просило суд продовжити строк для надання відзиву на позовну заяву з огляду на значний обсяг матеріалів доказової бази, підготовку адресованих позивачу та іншому відповідачу адвокатських запитів щодо надання належним чином оформлених документів, яких не додано до матеріалів позовної заяви, збір доказів. Суд першої інстанції, розглянувши зазначене клопотання про продовження строку на подання відзиву на позовну заяву, відмовив у його задоволенні та залишив відзив без розгляду з огляду на припис ст.118 ГПК, визнання неповажними зазначених ТОВ мотивів продовження строку та неподання жодних доказів на їх підтвердження, у тому числі доказів направлення адвокатських запитів. Суд апеляційної інстанції з такими висновками суду першої інстанції погодився та додатково зазначив, що ТОВ мало достатній час - понад два місяці для підготовки відзиву на позов з моменту одержання ухвали про відкриття провадження у справі. Суд першої інстанції на підставі статті 180 ГПК повернув зустрічну позовну заяву, зазначивши, що вона подана після закінчення строку для подання відзиву на позовну заяву. При цьому суд зауважив, що у задоволенні клопотання ТОВ про продовження строку для подання відзиву відмовлено. ВС зазначає, що передбачене статтею ГПК право подати зустрічну позовну заяву можна реалізувати лише за умови дотримання вимог процесуального законодавства.

КГС ВС від 17.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88832146>

Повернення зустрічної позовної заяви у справі про банкрутство. КГС зазначає, що вимога про визнання недійсними договорів відступлення прав вимоги за кредитними договорами та договорами застави не може вважатись пов'язаною з вимогою про визнання недійсним договору купівлі-продажу заставного майна, оскільки визнання недійсними договорів відступлення прав вимоги не призведе до припинення застави, у зв'язку з чим зустрічна позовна заява підлягала поверненню.

КГС ВС від 03.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89084637>

Скасовано ухвалу про повернення зустрічної позовної заяви. На стадії відкриття провадження у справі, суд має надавати оцінку доказам, які додані позивачем до матеріалів позовної заяви виключно з мотивів наявності/відсутності підстав для відкриття провадження у справі, тобто належності оформлення позовної заяви відповідно до вимог ГПК України, а не перевіряти докази, надані позивачем в обґрунтування позовних вимог по суті спору, тому висновки суду попередніх інстанцій є передчасними.

КГС ВС-22.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89395938>

Зупинення провадження у справі (ст.ст.227, 228 ГПК України)

Відповідно до положень статті 15 Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах вбачається, що ця норма застосовується за умов необхідності повідомлення юридичної особи-нерезидента, який є відповідачем у справі (а не позивачем чи третьою особою), про наявність справи, яка розглядається судом, для надання відповідачу можливості вжиття заходів захисту. Тобто положення Конвенції не допускають винесення судом рішення у справі до виконання певних умов у разі неявки саме відповідача, а не будь-якого іншого учасника провадження. Такий же правовий висновок викладено у постановках ВС від 11.10.2019 у справі № 911/165/18 та від 27.01.2020 у справі №910/29287/15. Як вбачається з матеріалів справи, відповідачі у справі є резидентами України, на яких не поширюються положення статті 15 Конвенції, в той час як іноземними учасниками у цій справі є позивач та третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

ВС зазначає, що апеляційний господарський суд дійшов помилкового висновку щодо наявності підстав для супинення провадження у справі до виконання доручення про вручення судових документів або повідомлення про неможливість такого вручення.

КГС ВС від 12.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88171823>

Спiр про внесення змiн до договору не слiд супиняти до вирiшення спору про визнання недiйсним договором в цiй частинi. Враховуючи приписи п. 5 ч. 1 ст. 227 ГПК України, суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зiбранi докази дозволяють встановити та оцiнити обставини (факти), якi є предметом судового розгляду. Сама по собi взаємопов'язанiсть справ ще не свiдчить про неможливість розгляду даної справи до прийняття рішення у iншiй справi.

КГС ВС від 29.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89008597>

Вiдповiдно до п.7 ч.1 ст.228 ГПК України суд може за заявою учасника справи, а також з власної iнiцiативи супинити провадження у справi у випадках перегляду судового рішення у подiбних правовiдносинах (в iншiй справi) у касацiйному порядку палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду. Подiбнiсть правовiдносин означає, зокрема, схожiсть суб'єктного складу учасників господарських вiдносин, об'єкта та предмета правового регулювання, підстав позову, а також умов застосування правових норм (зокрема, часу, мiсця, підстав виникнення, припинення та змiни вiдповiдних правовiдносин). Змiст правовiдносин з метою з'ясування їх подiбности визначається обставинами кожної конкретної справи. При цьому, вказану нормою ГПК України забезпечений механiзм наступної можливостi правильного застосування певної норми права судами першої та апеляцiйної iнстанцiї шляхом врахування майбутнiх висновкiв палати, об'єднаної палати, Великої Палати Верховного Суду щодо суперечливих або неоднозначних тлумачень такої норми права або не менш важливих питань юрисдикцiї певних спорiв.

КГС ВС від 24.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87779188>

Закриття провадження у справі (ст.231 ГПК України)

Господарський суд закриває провадження у справі з підстав відсутності предмета спору, якщо наявними в матеріалах справи доказами підтверджується відсутність предмета спору, зокрема, у випадку припинення його існування (наприклад, сплата суми боргу, знищення спірного майна, скасування оспорюваного акта державного чи іншого органу тощо), якщо між сторонами у зв'язку з цим не залишилося неврегульованих питань. Самий лише факт перерахування коштів на виконання рішення місцевого господарського суду про стягнення заборгованості, за наявності заперечень відповідача проти задоволення позову, не може свідчити, що між сторонами відсутній предмет спору.

КГС ВС від 15.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86962225>

Згідно з ч.2 ст.274 ГПК України якщо заява про відмову від позову чи мирова угода сторін відповідають вимогам статей 191, 192 цього Кодексу, суд постановляє ухвалу про прийняття відмови позивача від позову або про затвердження мирової угоди сторін, якою одночасно визнає нечинним судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи, та закриває провадження у справі. Для встановлення обставин щодо правомірності закриття провадження у справі у зв'язку із затвердження мирової угоди сторін необхідно перевірити дотримання судом при затвердженні мирової угоди вимог ст.192 ГПК України, зокрема дослідити умови мирової угоди на предмет того, чи відповідають ці умови закону, чи не порушують права або охоронювані законом інтереси інших осіб, чи не є вони невиконуваними, а також чи відповідають дії представників сторін мирової угоди інтересам осіб, яких вони представляють, оскільки порушення будь-якої з наведених вимог є безумовною підставою для відмови у затвердженні мирової угоди і, як наслідок, відсутністю передумов для закриття провадження у справі з цих підстав.

ОП КГС від 24.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87214508>

КГС ВС вказує на те, що як судом першої інстанції, так і апеляційним господарським судом не враховано, що закриття провадження у справі на підставі статті 231 ГПК України можливе у разі, коли предмет спору існував на момент виникнення останнього та припинив існування в процесі розгляду справи. Якщо ж він був відсутній і до порушення провадження у справі, то зазначена обставина може зумовлювати відмову в позові, а не закриття провадження у справі (така правова позиція викладена у постанові ВП ВС від 26.06.2019 у справі № 13/51-04).

КГС ВС від 07.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88674188>

Накладення штрафу (ст.135 ГПК), окрема ухвала (ст.246 ГПК України)

Висновок суду апеляційної інстанції про наявність обґрунтованих підстав для вжиття щодо саме відповідача-2 заходу процесуального примусу в порядку ст.135 ГПК України базується не тільки на формальних ознаках, а є наслідком системного аналізу та дослідження всіх встановлених цим судом обставин у сукупності, які свідчать про вчинення чітко спланованих та послідовних дій, спрямованих на безпідставне затягування та перешкоджання розгляду справи. Апеляційним судом встановлено послідовне подання апеляційних скарг навіть з однаковим обґрунтуванням та процесуальними порушеннями. Вказане, очевидно свідчить, що подання таких апеляційних скарг було суто формальним, не мало на меті захисту вказаними в них в якості скажників особами своїх прав та інтересів шляхом реалізації права на оскарження судового рішення, а було лише інструментом введення суду в оману з метою ухилення відповідача-2 від відповідальності за вчинення неправомірних процесуальних дій для створення перешкод у справедливому розгляді первісних позовних вимог позивача у справі в межах розумного строку. Аналогічна позиція висловлена ВС у постанові від 12.08.2019 у справі № 905/945/18 та у постанові від 16.10.2019 у справі № 906/936/18.

КГС ВС від 16.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88842795>

Суд апеляційної інстанції обґрунтовано виходив з того, що тривале невиконання експертами науково-дослідного інституту судових експертиз МЮ України призначеної ухвалою апеляційного господарського суду судово-економічної експертизи, безпідставні клопотання експертів і дублювання цих клопотань, неузгодження з апеляційним судом строків проведення експертизи, тривале не надіслання матеріалів справи разом з клопотаннями, в тому числі й на непоодинокі запити апеляційного суду, призвело до порушення процесуальних строків розгляду даної справи. Відповідно до ч.1 ст.246 ГПК України суд, виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб, постановляє окрему ухвалу, незалежно від того, чи є вони учасниками судового процесу. Встановивши наведені вище недоліки в роботі науково-дослідного інституту судових експертиз, суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для постановлення окремої ухвали.

КГС ВС від 12.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88171803>

Перелік ухвал, які підлягають апеляційному оскарженню окремо від рішення суду, є вичерпним та наведений у ст.255 ГПК України. Так, ст.255 цього Кодексу передбачає можливість оскарження в апеляційному порядку окремої ухвали (пункт 15 частина 1 цієї статті). Частиною 9 статті 246 ГПК України встановлено, що окрема ухвала може бути оскаржена особами, яких вона стосується. З аналізу положень ГПК України вбачається, що право апеляційного оскарження окремої ухвали зумовлено тим, що вона безпосередньо впливає на права та охоронювані законом інтереси особи, щодо якої вона постановлена. Предметом апеляційного оскарження була ухвала, якою відмовлено у постановленні окремої ухвали. Суд апеляційної інстанції вірно зазначив, що ухвала про відмову у задоволенні заяви про постановлення окремої ухвали не входить до переліку ухвал, визначених частиною 1 статті 255 ГПК України, що підлягають оскарженню в апеляційному порядку, а також можливість її оскарження не передбачена **КУзПБ**, що зумовлено тим, що відповідна ухвала не порушує прав та охоронюваних законом інтересів учасників провадження у справі, а її оскарження призведе лише до затягування розгляду справи.

КГС ВС від 29.04.2020

<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89131757>

Повернення апеляційної скарги (ст.260 ГПК України)

Аналіз положень ст. ст. 174, 258, 260 ГПК України дозволяє зробити висновок про те, що апеляційна скарга приймається до розгляду у випадку виконання скаржником вимог ст. 258 ГПК України, зокрема, подання доказів надсилення копії скарги іншій стороні у справі. Обов'язок щодо надсилення іншим учасникам справи копії апеляційної скарги і доданих до неї документів, які у них відсутні, листом з описом вкладення, міститься у ст. 259 ГПК України, а не ст. 258 ГПК України. Отже, згідно з ст. 260 ГПК України апеляційний суд не має повноважень залишати апеляційну скаргу без руху, а потім її повертати з підстав недотримання стороною вимог ст. 259 ГПК України. Такі повноваження у суду апеляційної інстанції передбачені лише у зв'язку з невиконанням стороною вимог ст. 258 ГПК України. *(Аналогічна правова позиція викладена у постановах ВС від 17.09.2018 у справі №927/95/18, від 08.10.2018 у справі №927/626/17, від 12.08.2019 у справі №910/7534/18).*

КГС ВС від 21.12.2019

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86503752>

Згідно з п.4 ч.5 ст.260 ГПК України апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції, якщо скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду. ВП ВС зазначає, що в даному випадку апеляційну скаргу на ухвалу про відмову в задоволенні клопотання про призначення експертизи – слід було повернути на підставі п.4 ч.5 ст.260 ГПК (аналогічні правові позиції викладені у постановах ВС від 12.03.2019 зі справи № 918/361/18, 16.05.2018 зі справи №925/1641/17).

КГС ВС від 15.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86933123>

Залишаючи апеляційну скаргу без руху суд апеляційної інстанції, зокрема, встановив, що квитанція про судовий збір, яку апелянтом додано до апеляційної скарги, є нечитабельною, з її тексту неможливо встановити реквізити, суму судового збору та правильність його сплати при поданні апеляційної скарги. Апелянту було надано строк на усунення, в тому числі вказаного недоліку. У зв'язку з невиконанням скаржником вимог вказаної ухвали, зокрема, неподанням належним чином оформленого доказу сплати судового збору за подання апеляційної скарги саме у даній справі, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що вищезгадана апеляційна скарга не може бути прийнята до розгляду й підлягає поверненню апеляційним судом. Зазначене свідчить, що причиною повернення скарги є не надмірний формалізм апеляційного суду, як зазначає скаржник, а невиконання саме скаржником приписів вищевказаних нормативно-правових документів та його відповідне відношення до підготовки документів, що надаються суду. Посилання скаржника, що при першочерговому зверненні апелянта з апеляційною скаргою ним було прикріплено до скарги читабельний оригінал цієї квитанції про сплату судового збору, колегія суддів касаційного суду відхиляє, оскільки в силу положень ст.260 ГПК, розгляду та перевірки на предмет дотримання вимог господарсько-процесуального законодавства при подачі підлягає саме певна окрема апеляційна скарга та додані саме до неї документи.

КГС ВС від 13.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87559724>

Повернення апеляційної скарги (ст.260 ГПК України)

Частина 5 ст.260 ГПК України не містить підстави для повернення апеляційної скарги внаслідок об'єднання в ній вимог про скасування двох різних процесуальних документів суду першої інстанції, кожен з яких підлягає самостійному апеляційному оскарженню. Тобто окремі самостійні підстави для повернення апеляційної скарги встановлені ч.5 ст.260 ГПК України, перелік яких є вичерпним і не передбачає такої підстави для повернення апеляційної скарги як оскарження в одній апеляційній скарзі рішення та ухвали місцевого господарського суду. Приписи п.2 ч.5 статті 174 ГПК України визначають інші (крім тих, які визначені ч.4 цієї статті) підстави повернення позовної заяви та підлягають застосуванню виключно судом першої інстанції. Зазначені приписи не можуть бути застосовані апеляційним судом в якості правової підстави для повернення апеляційної скарги по аналогії.

ОП КГС від 17.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87808649>

КГС ВС вказує, що як правильно зазначив суд апеляційної інстанції, ч.1 ст.255 ГПК України встановлено вичерпний перелік ухвал місцевого господарського суду, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду першої інстанції. Водночас, помилковим є висновок суду про те, що, якщо ухвала відсутня в переліку, наведеному у ст.255 ГПК України, то вона не може бути оскаржена в апеляційному порядку. Оскільки згідно з ч.3 ст.255 ГПК України заперечення на ухвали, що не підлягають оскарженню окремо від рішення суду, включаються до апеляційної скарги на рішення суду. Відповідно до п. 4 ч.5 ст.260 ГПК України апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції якщо скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду. Постановляючи ухвалу, що оскаржується, суд апеляційної інстанції наведені вимоги ГПК України не врахував, відмовивши у відкритті апеляційного провадження на підставі п. 1 ч. 1 ст.261 ГПК України.

КГС ВС від 08.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88655187>

Судом апеляційної інстанції не враховано те, що реквізити щодо сплати судового збору змінені після постановлення ухвали від 26.12.2019 про залишення апеляційної скарги без руху, а саме з 01.01.2020; інформація про змінені реквізити судового збору не була своєчасно внесена на офіційному порталі «Судова влада України», відповідно автоматичне заповнення квитанції про сплату судового збору на вказаному вебпорталі стало причиною сплати Товариством коштів на рахунок, який після 01.01.2020 не є рахунком Східного апеляційного господарського суду. Враховуючи фактичні дії скаржника щодо вжиття заходів з усунення недоліків апеляційної скарги у визначений в ухвалі від 26.12.2019 строк, з урахуванням принципу верховенства права та статті 3 Конституції України, а також беручи до уваги обов'язок суду сприяти учасникам справи у реалізації їх процесуальних прав з додержанням принципу розумності та пропорційності, уникнення зайвого процесуального формалізму, у суду апеляційної інстанції не було законних підстав для висновку про те, що скаржник не усунув недоліки апеляційної скарги у строк, встановлений судом. Ухвалу про повернення апеляційної скарги скасовано.

КГС ВС від 30.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89038287>

Апеляційна скарга особи, яка не брала участі у справі (ст.254 ГПК України)

Апеляційним судом при постановленні оскаржуваної ухвали не було враховано, що скажник звертався зі скаргою як особа, яку не було залучено до участі у справі, а отже на нього не поширюється присічний річний строк для поновлення пропущеного строку подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, а тому суд у будь-якому випадку не мав правових підстав одразу відмовляти у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ТОВ з посиланням на положення частини 2 статті 261 ГПК України. У той же час подання апеляційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, інтереси та (або) обов'язки, звільняє її саме від безумовної відмови у відкритті апеляційного провадження, передбаченої ч.2 ст.261 ГПК України, проте не звільняє від обов'язку довести поважність причин пропуску строку на апеляційне оскарження у загальному порядку, передбаченому ГПК України.

КГС ВС від 21.04.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88885825>

Здійснення апеляційного перегляду судового рішення, яке набрало законної сили та є обов'язковим для виконання за відсутності передбачених законом виняткових підстав є порушенням зазначеного принципу, що не є виправданим. За відсутності підстав для висновку про те, що суд оскаржуваним рішенням вирішив питання про права, інтереси та (або) обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, у тому числі, відсутності підтверджених відповідними доказами обставин, якими обґрунтовано право на апеляційне оскарження судового рішення цією особою, яка вважає, що цим рішенням вирішено питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, у суду апеляційної інстанції відсутні підстави для здійснення апеляційного перегляду оскаржуваного судового рішення, а відкрите апеляційне провадження за цією скаргою підлягає закриттю на підставі п.3 ч.1 ст.264 ГПК України. Ураховуючи викладене, всупереч наведених вище приписів чинного законодавства, апеляційний господарський суд, не з'ясувавши, чи зачіпає оскаржуване судове рішення безпосередньо права та обов'язки ОСОБА_1, передчасно залучив скажника у якості третьої особи та здійснив апеляційний перегляд справи по суті.

КГС ВС від 23.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87363838>

КГС зазначає, що у разі подання апеляційної скарги не учасником справи, який не був присутній під час апеляційного розгляду справи, а особою, яка взагалі не брала участі у справі, суд апеляційної інстанції перш за все має з'ясувати, чи вирішував суд першої інстанції питання про права, інтереси та (або) обов'язки скажника і які конкретно. Встановлення факту вирішення судом першої інстанції зазначених питань є необхідною передумовою для здійснення апеляційного перегляду судового рішення та оцінки доводів особи, яка подала скаргу, оскільки в інакшому випадку (якщо буде встановлено, що питання про права, інтереси та (або) обов'язки скажника у справі судом першої інстанції не вирішувалися) апеляційний господарський суд закриває апеляційне провадження на підставі п.3 ч.1 ст.264 ГПК України, незалежно від того, чи розглядалися відповідні доводи під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.

КГС ВС від 12.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88149983>

Відмова у відкритті апеляційного провадження (ст.261 ГПК України)

У разі звернення з апеляційною скаргою на судові рішення місцевого господарського суду з порушенням встановлених строків його оскарження особа, яка звертається з цією скаргою, у клопотанні про поновлення строку має навести причини, підтвержені відповідними доказами, які перешкоджали їй звернутися з апеляційною скаргою у межах встановленого процесуальним законом строку на апеляційне оскарження. Дійшовши висновку про неповажність причин пропуску строку звернення з апеляційною скаргою, суд має залишити апеляційну скаргу без руху, надавши скаржнику можливість зазначити інші підстави для поновлення цього строку. Тільки у разі визнання цих причин неповажними або у випадку незвернення з відповідною заявою у встановлений строк у відкритті апеляційного провадження має бути відмовлено на підставі п.4 ч.1 ст.261 ГПК України, відповідно до якої суд апеляційної інстанції відмовляє у відкритті апеляційного провадження у справі, якщо скаржником у строк, визначений судом, не подано заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження або наведені підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження визнані судом неповажними. Суд звертається до подібних висновків, викладених у постановках ВС від 01.06.2018 у справі № 914/1633/17, від 14.08.2018 у справі № 916/1448/17, від 15.10.2019 у справі № 910/15396/18.

КГС ВС від 12.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87602259>

ВС зазначає, що суд апеляційної інстанції, постановляючи ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження, виходив з того, що скаржник не виконав вимоги ухвали про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначено, що скаржнику слід дотриматись вказівок, які містить ухвала, та надати суду заяву про поновлення строку або вказати інші підстави для його поновлення. Як вбачається з досліджених судом апеляційної інстанції обставин справи, апелянт подав заяву про поновлення строку апеляційного оскарження, долучивши її до апеляційної скарги. Внаслідок цього зміст **резолютивної частини ухвали щодо необхідності усунути встановлені судом недоліки апеляційної скарги не мав чітких вказівок, які необхідно виконати скаржнику.** За таких обставин суд апеляційної інстанції неправильно застосував положення ч.3 та 4 ст.260 та ст.261 ГПК.

КГС ВС від 25.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88407285>

КГС ВС зазначає, що апеляційну скаргу на рішення господарського суду у даній справі подано з пропуском строку встановленого ст.256 ГПК України, скаржник заявив про поновлення строку апеляційного оскарження у своїй апеляційній скарзі та навів у ній відповідні обґрунтування. Суд апеляційної інстанції, постановляючи оскаржувану ухвалу, дійшовши висновку про неповажність причин пропуску строку звернення з апеляційною скаргою, відмовив у відкритті апеляційного провадження. Проте, в цьому випадку суд апеляційної інстанції, визнавши неповажними наведені скаржником підстави для поновлення строку, відмовив у відкритті апеляційного провадження без надання останньому можливості навести інші підстави для поновлення строку в порядку ст. 260 ГПК України. Тобто, суд неправильно застосував положення ч.3 та ч.4 ст. 260 та ст.261 ГПК України. За таких обставин та виходячи з аналізу наведених норм, є передчасним висновок суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження.

КГС ВС від 22.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89966491>

Додаткове рішення (ст.244 ГПК України)

Відповідно до положень ст. 244 ГПК України суд, додаткове судове рішення ухвалюється в тому самому порядку, що й судове рішення. ВС звертає увагу, що постанова за наслідками розгляду апеляційної скарги у даній справі була прийнята у відкритому судовому засіданні, проте розгляд заяви про розподіл судових витрат апеляційним господарським судом в порушення положень статті 221 та ч.3 ст.244 ГПК України було здійснено без призначення судового засідання та без повідомлення учасників справи. Вказане, як наслідок, позбавило позивача можливості заявити клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката. Крім того, зміст оскаржуваної додаткової постанови апеляційного господарського суду свідчить про те, що судом не досліджувалось та не аналізувалось питання складності справи, виконаної адвокатом роботи, принципу співмірності та розумності судових витрат.

КГС ВС від 10.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87516264>

Розглядаючи заяву ТОВ про ухвалення додаткового рішення, суд касаційної інстанції звертає увагу на те, що відповідно до п.6 ч.2 ст.42 ГПК України учасники справи зобов'язані виконувати процесуальні дії у встановлені законом або судом строки. Як вже було зазначено судом, докази на підтвердження понесених судових витрат подаються сторонами до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду. Виходячи з аналізу статей 124, 129 ГПК України, можна зробити висновок про те, що докази на підтвердження понесених судових витрат подаються сторонами до суду тієї інстанції, де такі витрати були понесені. У заяві про ухвалення додаткового рішення ТОВ вказало, що позивач під час подання відзиву на апеляційну скаргу надав заяву про надання доказів на підтвердження розміру судових витрат. У заяві ТОВ також зазначило про те, що такі докази подаються протягом 5 днів після ухвалення рішення. Водночас акт приймання-передачі наданих послуг датований 29.01.2020, що вказує на його подачу поза межами п'ятиденного строку подання після ухвалення рішення. З огляду на наведене суд касаційної інстанції не вбачає підстав для задоволення вимог ТОВ про стягнення з ДП судових витрат на професійну правничу допомогу, понесених позивачем у суді апеляційної інстанції, оскільки ТОВ не подало до суду апеляційної інстанції у передбачений ГПК України строк доказів понесення таких витрат.

КГС ВС від 06.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87426716>

Звертаючись із заявою про ухвалення додаткового рішення щодо розподілу судових витрат в порядку статті 244 ГПК України ПАТ вважало, що судом апеляційної інстанції під час ухвалення постанови не було вирішено питання про розподіл судових витрат за проведення комплексної економічно-товарознавчої експертизи. Отже, за результатами розгляду даної заяви, суд апеляційної інстанції мав ухвалити додаткову постанову або ухвалу про відмову в прийнятті додаткової постанови, як передбачає ч.5 ст.244 ГПК України. Заява про ухвалення додаткового рішення безпідставно залишена судом апеляційної інстанції без розгляду.

КГС ВС від 14.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89318838>

Перегляд за нововиявленими обставинами ст.320-325 ГПК)

Верховний Суд виходить з того, що передбачений главою 3 Розділу IV ГПК України перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами є окремою формою судового процесу, що має свої особливості. На відміну від перегляду судового рішення в порядку апеляційного та касаційного оскарження, підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (неправильне застосування судом норм матеріального права, порушення норм процесуального права тощо), а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення.

КГС ВС від 14.01.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/86933360>

За умовами п.1 ч.2 ст.321 ГПК України, з урахуванням приписів ч.1 цієї статті заява про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подана з підстави, визначеної п.1 ч.2 ст.320 ГПК України, - не пізніше трьох років з дня набрання таким судовим рішенням законної сили. Частиною 3 ст.321 ГПК України унормовано, що строки, визначені у ч.2 цієї статті, не можуть бути поновлені. Аналіз вищезазначеної статті дає підстави вважати, що за своєю правовою природою встановлений цією нормою строк у три роки є преклюзивним (припиняючим), тобто таким, сплив якого спричиняє припинення самого права, за реалізацією якого звертається особа, та він не може бути відновлений, незалежно від причин його пропуску. Таким чином, можливість поновлення процесуального строку, встановленого ч.2 ст.321 ГПК України, в межах якого учасник справи може подати заяву про перегляд рішення за нововиявленими обставинами, з підстав, визначених п.1 ч.2 ст.320 ГПК України, процесуальним законом виключається.

КГС ВС від 11.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87806937>

Нововиявлені обставини за своєю юридичною суттю є фактичними даними, що в установленому порядку спростовують факти, покладені в основу судового рішення. Ці обставини мають бути належним чином засвідчені, тобто підтверджені належними і допустимими доказами. Не може вважатися нововиявленою обставина, яка ґрунтується на переоцінці тих доказів, які вже було оцінено господарським судом у процесі розгляду справи. Не можуть бути визнані нововиявленими викладені в іншій справі висновки суду щодо обставин справи (оцінка доказів), юридична оцінка обставин справи в іншій справі та правові підстави рішення суду або його мотиви на предмет застосування норм права в іншій справі. Не вважаються нововиявленими обставинами нові докази, виявлені після постановлення рішення суду, а також зміна правової позиції суду в інших подібних справах.

КГС ВС від 22.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89999070>

Інше (заяви)

КГС ВС зазначає, що апеляційним судом зроблено правильні висновки щодо можливості подання заяви про застосування позовної давності у апеляційній інстанції, з урахуванням правових висновків, викладених у постанові судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 23.04.2019 у справі № Б-19/207-09, постанові КГС ВС від 21.03.2018 у справі № 911/787/17 та у постанові ВП ВС від 17.04.2018 у справі № 200/11343/14-ц.

КГС ВС від 23.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87086350>

Вирішення питання про заміну сторони виконавчого провадження здійснюється судом з урахуванням положень статей 74 - 79, 86 ГПК України, тобто за перевірки та надання оцінки доказам, наданим в обґрунтування відповідної заяви, зокрема, їх достовірності та достатності для висновків про фактичний перехід прав та обов'язків сторони виконавчого провадження до іншої особи на підставі правочину, якому має бути надана оцінка на предмет нікчемності, тобто недійсності в силу положень закону. При цьому встановлення обставин, за яких цей правочин може бути визнаний недійсним (оспорюваний) за відсутності оспорення або визнання його недійсним у встановленому законом порядку, не входить у межі дослідження під час розгляду такої заяви, а тому відповідні обставини не можуть бути підставою для відмови у здійсненні заміни сторони процесу правонаступником, оскільки це суперечить презумпції правомірності правочину, визначеному статтею 204 ЦК України.

ОП КГС від 17.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87129078>

Відмовляючи ТОВ в задоволенні його клопотання про відкладення розгляду заяви позивача про відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу, суд апеляційної інстанції виходив зокрема з того, що суд апеляційної інстанції обмежений строком, встановленим ч.3 ст.244 ГПК України, для прийняття додаткового рішення, який в даному випадку спливає 21.10.2019, що унеможливує задоволення такого клопотання. Разом з тим судом апеляційної інстанції не було враховано, що положення ч.3 ст.244 ГПК України, яким встановлено 10-денний строк розгляду, застосовується у випадку подання до суду заяви про ухвалення додаткового рішення, яка, в свою чергу, може бути подана до закінчення строку на виконання рішення. У даному випадку до суду апеляційної інстанції було подано **заяву про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу**, строк розгляду якої регулюється ст.221 ГПК України, та в даному випадку спливав 24.10.2019, а не 21.10.2019. З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції помилково застосував до спірних правовідносин ч.3 ст.244 ГПК України щодо строку розгляду заяви позивача, замість ч.2 ст.221 ГПК України.

КГС ВС від 10.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87516290>

Інше (збільшення позовних вимог, поняття "розгляд справи", повноваження щодо повернення касаційної скарги)

У ГПК України передбачено право позивача збільшити лише розмір позовних вимог. Відповідно до усталеної судової практики під збільшенням або зменшенням розміру позовних вимог слід розуміти відповідно збільшення або зменшення кількісних показників за тією ж самою вимогою, яку було заявлено в позовній заяві. Збільшено (чи зменшено) може бути лише розмір вимог майнового характеру. Під збільшенням розміру позовних вимог не може розумітися заявлення ще однієї чи кількох вимог, додатково до викладених у позовній заяві. Неправомірно під виглядом збільшення розміру позовних вимог висувати нові вимоги, які не були зазначені у тексті позовної заяви (така ж правова позиція викладена в постановках ВС від 10.12.2019 у справі 923/1061/18, від 19.12.2019 у справі № 925/185/19, від 23.01.2020 у справі № 925/186/19). Отже, доповнення немайнового позову, ще однією вимогою немайнового характеру є не збільшенням позовних вимог, а пред'явленням нового позову із іншим предметом та підставами позову.

КГС ВС від 11.02.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/87657164>

ГПК України не визначено поняття "розгляд справи". Однак, з аналізу приписів ГПК України слід дійти висновку про те, що під поняттям "розгляд справи" слід розуміти такі процесуальні дії, за яких відкрито провадження у справі та здійснюються визначені стадії провадження у ній (підготовче провадження, розгляд справи по суті тощо). Суд касаційної інстанції зазначає, що повернення позовної заяви, зокрема, на підставі п. 4 ч.5 ст.174 ГПК України, не може розумітися як "розгляд справи", оскільки по своїй суті "розгляд справи" ще не розпочався, а відбувся лише розгляд позовної заяви.

КГС ВС від 11.02.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/87559821>

Законодавець передбачив можливість подання касаційної скарги через суд апеляційної інстанції, а не її розгляд зазначеним судом. Вирішення питання про прийняття касаційної скарги до розгляду або навпаки є компетенцією лише і виключно Верховного Суду. Таким чином, апеляційний господарський суд не наділений повноваженнями повертати касаційні скарги на підставі ч.3 ст.43 ГПК України, компетентним судом з питань розгляду поданих касаційних скарг та їх повернення у випадку зловживання стороною процесуальним правом подання касаційної скарги є виключно Верховний Суд. Апеляційний господарський суд здійснивши повернення касаційної скарги ухвалу апеляційного господарського суду вийшов за межі своїх повноважень. При виборі і застосуванні норм права до спірних відносин, колегія суддів, відповідно до ч.4 ст.236 ГПК України враховує висновки, викладені у постановках ВС від 22.04.2019 у справі № 911/564/18, від 13.06.2019 у справі № 911/1693/18, від 20.08.2019 у справі № 910/26664/15 та від 29.08.2019 у справі № 904/4009/18.

КГС ВС від 18.02.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/87682349>

Інше (щодо зменшення заявленої до стягнення неустойки, щодо мотивації судового рішення)

Нормами законодавства не врегульовано розмір (відсоткове співвідношення) можливого зменшення штрафних санкцій. Вирішення питання зменшення належних до сплати штрафних санкцій перебуває в межах дискреційних повноважень господарських судів, а за відсутності у законі переліку таких виняткових обставин, господарський суд згідно зі ГПК України, тобто за своїм внутрішнім переконанням, оцінивши надані сторонами докази та обставини справи у їх сукупності, на власний розсуд вирішує питання про наявність або відсутність, у кожному конкретному випадку обставин, за яких можливе зменшення неустойки. Аналогічна правова позиція неодноразово викладалась у постановках ВС від 10.09.2019 у справі №904/4685/18, від 31.10.2019 у справі №911/874/19, від 07.11.2019 у справі №920/437/19, від 07.11.2019 у справі №917/104/19, від 21.11.2019 у справі №916/553/19, від 11.02.2020 у справі №911/867/19.

КГС ВС від 24.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87962902>

За змістом частини 4 статті 236 ГПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд має враховувати висновки щодо застосування норм права, викладені саме в постановках Верховного Суду. **Постанови Вищого господарського суду України не є джерелом правозастосовчої практики в розумінні цієї правової норми.**

КГС ВС від 10.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89810206>

Щодо мотивації судового рішення. У викладі підстав для прийняття рішення суду необхідно дати відповідь на доречні аргументи та доводи сторін, здатні вплинути на вирішення спору; виклад підстав для прийняття рішення не повинен неодмінно бути довгим, оскільки необхідно знайти належний баланс між стислістю та правильним розумінням ухваленого рішення; обов'язок суддів наводити підстави для своїх рішень не означає необхідності відповідати на кожен аргумент заявника на підтримку кожної підстави; обсяг цього обов'язку суду може змінюватися залежно від характеру рішення. Згідно з практикою Європейського суду з прав людини очікуваний обсяг обґрунтування залежить від різних доводів, що їх може наводити кожна зі сторін, а також від різних правових положень, звичаїв та доктринальних принципів, а крім того, ще й від різних практик підготовки та представлення рішень у різних країнах. Принцип змагальності передбачає, що кожна сторона повинна довести суду обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених законом.

КГС ВС від 28.05.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89485037>

Інше

Відповідно до ч.4 ст.354 ГПК України якщо до господарського суду надійшла заява про видачу наказу на примусове виконання рішення третейського суду, а в його провадженні чи в провадженні іншого суду є заява про оскарження і скасування цього рішення третейського суду, господарський суд на підставі ст.227 цього Кодексу зупиняє провадження по заяві про видачу наказу до набрання законної сили ухвалою суду, якою задоволено або відмовлено в задоволенні заяви про скасування оскарженого рішення третейського суду. При розгляді заяви про видачу виконавчого документа господарський суд не оцінює законність і обґрунтованість рішення третейського суду, а лише встановлює відсутність або наявність підстав для відмови у задоволенні заяви про видачу виконавчого документа, визначених у ст.56 Закону України "Про третейські суди" та у ст.355 ГПК України. Така ж позиція викладена у постановках ВС від 12.03.2019 у справі №910/8665/17, від 04.06.2019 у справі № 873/8/19, від 27.06.2019 у справі №873/19/19, від 11.07.2019 у справі № 910/8692/17, від 13.11.2019 у справі № 873/51/19, від 24.12.2019 у справі № 870/45/19.

КГС ВС від 06.03.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/88050638>

З урахуванням предмету та характеру правовідносин, що виникли між сторонами спору, надання правової природи договору у світлі встановлених судами обставин справи має визначальне значення для оцінки предмету заявлених вимог позивача. Виходячи з принципу судочинства *iura novit curia* - "суд знає закони", неправильна юридична кваліфікація позивачем спірних правовідносин не звільняє суд від обов'язку застосувати для вирішення спору належні приписи юридичних норм, відтак при розгляді цієї справи суди попередніх інстанцій мали самостійно перевірити доводи сторін щодо застосування закону, який регулює спірні правовідносини та надати правильну правову кваліфікацію цим відносинам і зобов'язанням сторін. Аналогічна правова позиція викладена у постановках ВП ВС від 12.06.2019 у справі №487/10128/14-ц, від 26.06.2019 у справі №587/430/16-ц та у постанові Верховного Суду від 06.11.2019 у справі №905/2419/18.

КГС ВС від 13.02.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87806942>

Відповідно до частин 2, 3 ст.237 ГПК України при ухваленні рішення суд не може виходити у рішенні за межі позовних вимог. Ухвалюючи рішення у справі, суд за заявою позивача, поданою до закінчення підготовчого провадження, може визнати недійсним повністю чи у певній частині пов'язаний з предметом спору правочин, який суперечить закону, якщо позивач доведе, що він не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви із незалежних від нього причин. Приймаючи рішення про визнання договорів поставки та оренди недійсними, суд апеляційної інстанції вийшов за межі позовних вимог, чим порушив вимоги ч.2 ст.237 ГПК України. При цьому, судом не встановлено, а матеріали справи не свідчать, що відповідачем за первісним позовом була подана відповідна заява, визначена ч.3 ст.237 ГПК України.

КГС ВС від 29.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87329299>

Інше

Щодо застосування правових позицій ВС. Згідно з п.1 ч.2 ст.45 ЗУ "Про судоустрій і статус суддів" саме ВП ВС у визначених законом випадках здійснює перегляд судових рішень у касаційному порядку з метою забезпечення однакового застосування судами норм права. А в постанові від 30.01.2019 у справі №755/10947/17 ВП ВС зазначила, що суди під час вирішення тотожних спорів мають враховувати саме останню правову позицію Великої Палати Верховного Суду. Логіка побудови й мета існування процесуальних механізмів указує на те, що в цілях застосування норм права в подібних правовідносинах за наявності протилежних правових висновків суду касаційної інстанції слід виходити з того, що висновки, які містяться в судових рішеннях судової палати КГС, мають перевагу над висновками колегії суддів, висновки ОП КГС - над висновками палати чи колегії суддів цього суду, а висновки ВП ВС - над висновками ОП, палати й колегії суддів КГС.

КГС ВС від 15.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/86999714>

За загальним правилом, визначеним ГПК України, деякі процесуальні дії, пов'язані з визначенням складу учасників судового процесу під час розгляду справи в порядку загального позовного провадження можуть бути здійснені лише до закінчення підготовчого провадження, зокрема: залучення співвідповідача (ч. 1 ст. 48 ГПК України); заміна первісного відповідача належним відповідачем (ч. 2 ст. 48 ГПК України); вступ у справу третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору (ст. 49 ГПК України); залучення у справу третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору (ст. 50 ГПК України). При цьому деякі з вказаних процесуальних дій можуть бути здійснені на іншій стадії розгляду справи - лише за наявності відповідних обумовлених ГПК України причин. Таким чином під остаточним визначенням складу учасників судового процесу в контексті п. 1 ч. 1 ст. 177 ГПК України, що здійснюється під час підготовчого провадження, необхідно розуміти саме вчинення вказаних вище процесуальних дій, які можуть бути здійснені лише на вказаній стадії судового розгляду справи.

КГС ВС від 21.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87214801>

Преюдицію утворюють виключно лише ті обставини, які безпосередньо досліджувалися і встановлювалися судом, що знайшло відображення в мотивувальній частині судового акта. Лише згадувані, але такі, що не одержали оцінку суду, обставини не можуть розглядатися як встановлені судом і не набувають властивості преюдиціальності. Тобто, преюдиціальні факти слід відрізняти від оцінки іншим судом певних обставин. **Аналогічна правова позиція викладена у постанові Верховного Суду від 12.06.2018 у справі № 927/976/16.**

КГС ВС від 21.01.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/87245458>